

Openingswoorden, ugesproken door Henny Weima in de Trouwzaal van het gemeentehuis in Aalsmeer op dinsdag 7 april 2009, ter gelegenheid van de plaatsing van het wandkleed 'Aalsmeer'.

Het wandkleed 'Aalsmeer'

Geachte burgemeester, wethouder(s), vertegenwoordigers van de Doopsgezinde gemeente, de stichtingen Oud Aalsmeer en KCA, handwerksters, vertegenwoordigers van de handwerksters en alle andere genodigden, ik heet u allen hartelijk welkom op deze kleine officiële bijeenkomst voor 'een select gezelschap'. Dat stond tenminste op de uitnodigingskaart; men zou daar uit op kunnen maken dat we hier met een heel exclusief groepje te maken hebben, met een festiviteit waarbij wij 'erbij horen' en anderen buitengesloten worden. Het tegendeel is echter het geval, de geschiedenis van dit kleed heeft juist te maken met **inclusiviteit**, het is een groepsproject, zeg maar dorpsproject, van 'buitensluiten' is geen sprake. Een project waarbinnen de samenhang en inspiratie over en weer tussen mensen een rol speelt, iets dat heel belangrijk is voor het wel en wee van een dorpsgemeenschap.

Het woord 'select' heeft meer te maken met het feit dat er goed over nagedacht is wie uitgenodigd zou moeten worden om het kleed hier welkom te heten op haar nieuwe plek. In de eerste plaats zouden dat natuurlijk de vrouwen moeten zijn waarmee ik dit kleed ruim 35 jaar geleden maakte (vele middagen waren we aan het werk met draad en naald en lapjes stof, vandaar ook dat lapje stof en de speld op uw uitnodiging). De meesten van hen zijn jammergenoeg niet meer onder ons, dus er zijn vertegenwoordigers van hen uitgenodigd, en wie kan het Doopsgezinde leven uit die tijd beter vertegenwoordigen dan bijvoorbeeld mevrouw Jeltje Adema, hier aanwezig.

Tevens is hier een groot aantal vrouwen present, die met mij in 2007 het kleed 'opgefrist' hebben. De versleten draden werden vervangen, losse stukjes stof weer vastgezet. Het kleed is zachtjes afgeborsteld en vervolgens – heel voorzichtig - met een stofruiger verder schoon gezogen. Ook het frame werd verstevigd. Dat alles is op zichzelf al bijzonder, zo'n kleed van 35 jaar oud, dat in oude glorie hersteld als herboren haar plek opnieuw veroverd.

Hoe vervolgens de Stichting Oud Aalsmeer en de stichting Kunst en Cultuur Aalsmeer bij het kleed betrokken raakten en hoe het hier uiteindelijk in de Trouwzaal van het gemeentehuis terecht kwam is een verhaal op zich.

Jan Willem de Wijn en Jan Ran van Oud Aalsmeer waren bezig met de voorbereidingen voor het boek 'Een schilderachtig dorp'. In eerste instantie zou dit een boek worden van schilderwerken van wat oudere signatuur. Annetje van Itterzon van de KCA voorzag hen echter ook van informatie over werk van eigentijdse Aalsmeerse kunstenaars. Dus al gauw werd door Jan Ran ook het kleed in de Doopsgezinde kerk gefotografeerd om deel uit te gaan maken van het boek. Het was echter helemaal niet de bedoeling om het kleed daar ook weg te halen voor de gelijknamige tentoonstelling in het Oude Raadhuis. En toch gebeurde dat. En dat had iets te maken met de poster van die tentoonstelling. Annetje had daarvoor een wandkleed met een poellandschap, omkaderd door abstracte blauwe luchten en bijbelse vertellingen uitgezocht. Het is een kleed dat ik altijd 'het kleine zusje' van dit grote kleed noem. Het is veel kleiner van formaat, en ook van Doopsgezinde huize, in 1978 op dezelfde manier gemaakt voor de scheidende predikant Hans Sipkema.

Blz 2

Annefje vond dit kleed met een blauwe lucht en het uitwaaiend perspectief van plas en bloemen uitstekend geschikt voor de affiche, maar..... deze voorstelling van een stuk water en bomen was niet echt representatief voor Aalsmeer, dat landschapje zou immers overal kunnen zijn, in Vinkeveen of in Loosdrecht... Een moment leek het erop alsof de twee verschillende benaderingen van Oud Aalsmeer en KCA onverenigbaar waren..... maar toen was daar toch dé oplossing: **Het wandkleed Aalsmeer**, enerzijds het dorp concreet vereeuwigd, met allerlei herkenbare plekjes en gebouwen en anderzijds dat openbrekende landschap, een werkstuk met een bepaalde bezieling en expressiviteit die boven het direct zichtbare en tastbare uitstijgt. Zo werd het kleed een echt 'Vredeskleed', niet 'scheidend', maar 'bindend', 'verzoenend' en het kon haar triomftocht beginnen. Want het moest toen natuurlijk haar plek in de gang van het Bindinggebouw verlaten om op de tentoonstelling te kunnen hangen.

Met houten frame en al werd het kleed door de koster, een suppooste van het Oude Raadhuis en mijzelf (letterlijk) naar het Oude Raadhuis 'gewandeld'. Daar kwam het prachtig te hangen in het grootste zaaltje.

Ik citeer uit een artikel in de plaatselijke pers, over de opening van de expositie op 4 december 2008: *"In de grote zaal zijn de muren zwanger van watertorens en molens, in balans gehouden door het grote wandkleed 'Aalsmeer', dat zich over al die Aalsmeerse plekjes en gebouwen lijkt te ontfermen."* Bij het artikel stond een mooie kleurenfoto van het kleed met ervoor, precies vóór de zon, als een soort Engel, burgemeester Litjens. Het was tijdens deze opening, dat de burgemeester gevraagd werd wat hij van het idee vond om voor dit kleed een plaats te vinden in het gemeentehuis. Dat vond hij wel iets.....En zo geschiedde. De Doopsgezinde kerk was bereid het kleed permanent in bruikleen te geven aan het gemeentehuis. Het zou daar beter tot zijn recht komen omdat de huidige plek, in een gang, niet ideaal was.

Na de tentoonstelling in het Oude Raadhuis ging het kleed weer 'aan de wandel', dit keer werd het door KCA'er Herman Weber en mijzelf het gemeentehuis binnengedragen.

Vervolgens zochten wij, samen met archivaris Peter Boogaard het gehele gemeentehuis af naar een mooie plek, tevergeefs, we konden geen geschikte plaats vinden, er zijn haast geen muren om iets op te hangen in dit –overigens- zeer mooie gebouw van architect ir. Berghoef. Toen sloegen we de deur naar de Trouwzaal open en tegelijkertijd riepen we uit.....jaaa dit is het, dát is de plek! En iedereen die er vervolgens werd bijgehaald: de burgemeester, de wethouder van cultuur, de gemeentesecretaris beaamde dat.

Ik gebruikte net het woord 'triomftocht', omdat ik door al deze gebeurtenissen steeds meer het idee kreeg dat het kleed een eigen leven ging leiden, ik zie het voor me, al 'wandelen' van de ene plek naar de andere plek, inderdaad – zoals in de uitnodiging stond: 'meegaand met de vaart der volkeren'.

Tot zover deze wat recentere geschiedenis van het kleed Aalsmeer. Voordat ik verder ga met iets te vertellen over de oudere geschiedenis van het kleed, het ontstaan ervan, de inspiratiebronnen die aan de basis liggen van dit werk e.d. wil ik de wethouder van Cultuur, de heer Jaap Overbeek vragen het kleed te onthullen. Dan kan ik ook beter op de voorstelling en de technieken ingaan. Dus, ik zou zeggen: Wethouder Overbeek ga u gang.

Onthulling

De vroegste geschiedenis

Nu iets over de vroegste geschiedenis van het kleed. In de Aalsmeerder courant van woensdag 14 november 1973 wordt de overhandiging van het kleed en de kleine bijbehorende expositie uitgebreid aangekondigd. *“Drie jaar lang heeft een vaste groep van vijf dames en een wisselend aantal vrijwilligsters minstens een middag per week aan het kleed gewerkt naar een ontwerp van de Aalsmeerse schilderes Henny Weima (24), die ook de supervisie had over de werkzaamheden”*

Van die vaste groep van vijf dames, herinner ik mij nog heel goed Ko Goebel, Jeltje de Jong en Annie Maarsen. De kleine expositie, die was ingericht in de Bindingzaal liet handwerkstukken van hen zien, tezamen met mijn voorbereidende schetsen, werktekeningen, aquarellen en foto's. Andere nijvere handwerksters waren Alberdien Maarsse, Mat Eveleens en mevrouw Otto. Heel aandoenlijk vond ik het, dat mevrouw Goebel, voor het uitwerken van de Aalsmeerse kassen, stukjes stof van haar bruidsjurk meenam. (toepasselijk in de trouwzaal!) Zo nam iedereen specifieke stofjes en wolletjes mee om bepaalde onderwerpen van het kleed zo goed mogelijk vorm te geven.

Als ik nu op dit gebeuren terugkijk weet ik eigenlijk niet hoe en waarom dit idee voor een kleed ontstond. Was het een idee van een zusterkring? Was het een idee van mij? Op een of andere manier was het er gewoon, ik kwam met schetsen en tekeningen van Aalsmeerse plekjes, alles werd op grote vellen gezet, de basisstof werd aangeschaft en poeff...we begonnen. Ik geloof wel, dat de handwerksters een beetje angstig waren in het begin, maar iedereen werd, al werkende, steeds lossen en lossen. We groeiden als het ware met het kleed mee, iedereen had zijn eigen inbreng. Ds Sijkema beschreef dit in die tijd (op zijn eigen onnavolgbare wijze) heel mooi, ik citeer *“Er zijn drie wandkleden – het kleed, dat God heeft geschapen – het kleed, dat de mens maakt en dat eigenlijk een afspiegeling is van die schepping – en het kleed, dat de mensen maken door hun daden, op welke wijze ze met elkaar omgaan.”* Zo was het inderdaad, deze samenwerking, het was heel inspirerend om met elkaar dit werkstuk te maken. En dit herhaalde zich weer een beetje in de zomer van 2007, 34 jaar later, in de nieuwe aanbouw van de kerk. Weer was het heel prettig om met dit sympathieke groepje vrouwen aan de restauratie te werken. Waar ik ook nog aan toe wil voegen, dat het ook heel rustgevend was. Want wanneer doe je dat nu eigenlijk nog, vandaag de dag, zo'n beetje rustig met naald en draad in de weer zijn, onderwijl gezellig keuvelend?

De voorstelling

Nu wat de voorstelling op het doek betreft. Ik citeer uit de KCA nieuwsbrief van december jl: *“Het wandkleed ‘Aalsmeer’ met alles er op en er aan. Aan de onderzijde is met een minuscule appliquétechniek het dorp vastgelegd, terwijl daarboven, in arabesken en met een groot gebaar, de lucht openbreekt en een uitnodigend landschap tevoorschijn komt. Een kleed, dat met recht het boegbeeld kan zijn van de tentoonstelling omdat al wat schilderachtig is hier bij elkaar komt.”*

Op het langwerpige kleed van 2 bij 3 meter zie je onderaan, horizontaal, het dorp Aalsmeer. Van links naar rechts: de CAV, een praam met bloemen, veilingkarren, de ophaalbrug op de Uiterweg (= Aardbeienbrug), kassen, een prunusveld, huis *Dahlia Maarsse* (Historische tuin), molen de Korenleeuw, de Westeinderplas, de Doopsgezinde kerk, de winkel van Mantel, eerste (Leeuwenstein)-bruggetje op de Uiterweg, ophaalbrug Raadhuisplein, oude lantaarnpalen Uiterweg, gemeentehuis architect Berghoef, huis *Topsvoort* (met walviskaken) en het (halve) huis van de Bijen .

Het bovenste grootste gedeelte van het doek laat een sappig groen berglandschap zien. Aan de zijkanten, links en rechts, zijn het geborduurde krijstreden, abstracte veges, die zich langzamerhand, naar het midden toe, verdichten tot een concreet landschap. Ik herinner me op de handwerkmiddagen, dat dat *mijn* klus was, om met de onbeweeglijke techniek van het borduren beweging te suggereren.

In het midden van het landschap, bóven de Doopsgezinde kerk, breekt het landschap open. Daarachter gaat het landschap verder door, maar dan goudgeel van kleur met een stralende zon erboven.

De toenmalige predikant, dominee Sipkema, over wie ik al eerder sprak, noemde dit openbrekende landschap een *uitnodigend landschap*. Dit gebeurde tijdens een preek op zondagochtend 18 november 1973. Op die dag werd het kleed officieel overhandigd aan de Doopsgezinde gemeente. *Een bemoedigend vergezicht, een nieuw Aalsmeer, een nieuw perspectief*, al deze benamingen welden bij hem op terwijl hij het kleed ‘inwijdde’.

In zijn preek gebruikte dominee Sipkema ook een tekst van André Gide, die luidt:

“Ik houd van verleden en heden, maar ik verkies de toekomst.”

Ik citeer ds Sipkema: *“De ontwerpster en de groep handwerksters houden van Aalsmeer zoals het is gegroeid in het verleden en zoals het nu is: een vriendschap tussen natuur en cultuur; naast de oude huizen ook het gemeentehuis. De herfst-, winter-, lente- en zomerboom zijn alle aanwezig. Maar in het kleed is ook ruimte open gehouden voor het tweede deel van het citaat van Gide: kiezen voor het perspectief, het uitnodigende landschap. Er is niet alleen een uiterweg, maar ook een uitweg!”* Dit was de hoopvolle en poëtische visie van dominee Sipkema.

Natuurlijk zijn er ook allerlei andere interpretaties mogelijk. Ikzelf zie achter dit concrete landschap dat transparant wordt en een andere wereld laat zien: de werkelijkheid, die zich achter de dingen bevindt, de spanning tussen *vorm* en *inhoud*. In later werk komt bij mij dit thema heel veel terug.

En het zich openbrekende landschap kan natuurlijk ook, heel bijbels, beschreven worden als: *de nieuwe hemel en de nieuwe aarde*. Niet de hemel in het hiernamaals willen bereiken, maar hier en nu, op aarde. De zon die het wereldse landschap verwarmt en inspireert, de hemel, die op aarde komt. Zo zijn er allerlei interpretaties mogelijk.

En nu hangt het kleed dus hier, in de Aalsmeerse Trouwzaal. Het lijkt wel of de grote verwarmende zon wordt versterkt door de ronde lampen die er voor hangen, de vormen van de 4 bollen monden uiteindelijk uit in die zon. Ook corresponderen de ronde vormen en de oranje en gele kleuren van het doek heel goed met de vormen en kleuren van de fotoprints op linnen van de kunstenaar Roel Achterberg. Hij bracht een horizon van bloemen aan op de rechterwand, de wand achter het bruidspaar en de ambtenaar van de burgerlijke stand. Dit bijzondere kunstwerk spreekt enerzijds van de Romantische Liefde en de schoonheid van het bloeiende seizoen, maar laat daarnaast ook kwetsbaarheid en melancholie zien, de kale takken herinneren ons eraan dat liefde pijnlijk kan zijn. Dit kunstwerk en het wandkleed vullen elkaar heel mooi aan, niet alleen qua kleur en vorm, maar ook wat betreft het verhaal dat zij willen vertellen. Het werk van Achterberg gaat vooral over het wel en wee van twee mensen die zich met elkaar verbinden, het wandkleed laat een ander aspect zien namelijk hoe deze twee mensen, dit echtpaar, zich ook weer in de ruimere gemeenschap nestelen, in dit geval: Aalsmeer.

Beste genodigden, na het uitspreken van deze laatste woorden, is het kleed nu echt onthuld en nodig ik u uit om hier het glas op te heffen.

Henny Weima